

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84161,Smolenski-Kazimierz.html>
2022-09-30, 21:25

Smoleński Kazimierz

SMOLEŃSKI Kazimierz (4 III 1876, Mława – 13 V 1943, Warszawa), chemik, inżynier technolog, specjalista w zakresie węglowodanów. Syn Jana, urzędnika, powstańca styczniowego, i Marceli z domu Pszczołkowskiej.

W 1895 ukończył VI Gimnazjum Filologiczne w Warszawie i podjął studia na wydziale chemicznym Inst. Technologicznego w Petersburgu. W tymże roku został członkiem PPS. W 1899 został wywieziony w głąb Rosji za udział w demonstracjach studenckich. Wówczas podjął pracę w cukrowni „Sokołówka” (gub. podolska). W 1900 powrócił do Petersburga i kontynuował studia, uzyskując w 1901 dyplom inżyniera technologa (z odznaczeniem – za projekt cukrowni, przedstawiony jako praca dyplomowa). W 1901–04 pracował w cukrowni „Sumsko-Stiepanowka”, a w 1904–05 był zatrudniony w jednej z hut żelaza w Zagłębiu Donieckim; następnie powrócił do pracy w przemyśle cukrowniczym w „Nowo-Tawożance” na Ukrainie. W 1907 został mianowany docentem technologii węglowodanów na wydziale chemicznym Inst. Technologicznego w Petersburgu. Przed 1914 S. dwukrotnie wyjeżdżał na stypendia do Szwajcarii (1908, 1909), był również w Szwecji (1912). Po wybuchu I wojny światowej S. włączył się w prace nad produkcją chemiczną na potrzeby wojenne armii rosyjskiej, m.in. zajął się produkcją mleka skondensowanego, przygotował projekt pirogenyzy ropy naftowej w celu otrzymywania węglowodorów aromatycznych (na podstawie tej technologii, przy znacznym udziale S., w 1916 w Rosji powstała pierwsza w tym kraju fabryka toluenu). W 1916 był profesorem nadzwyczajnym w Inst. Technologicznym w Piotrogradzie (tę nazwę otrzymał Petersburg w 1914). W 1917–18 był także dyrektorem fabryki anilinowych barwników syntetycznych.

Podczas pobytu w Rosji S. brał udział w pracach organizacji polskich. Był m.in. członkiem Polskiego Tow. Lekarzy i

Przyrodników w Piotrogradzie, opracował również zagadnienia chemiczne dla przygotowywanej przez Polską Radę Ekonomiczną i Rozrachunkową pracy dotyczącej gospodarczej sytuacji Polski.

W 1919 powrócił do Polski i został mianowany profesorem zwyczajnym na PW, gdzie objął Katedrę Technologii Chemicznej Ogólnej Organicznej i Technologii Węglowodanów. Funkcję tę pełnił do wybuchu II wojny światowej.

W 1925 S. został mianowany dyrektorem Centralnego Laboratorium Cukrowniczego w Warszawie (które w 1927 zostało przyłączone do nowo powstałego Inst. Przemysłu Cukrowniczego i stanowiło odtąd jego zasadniczy trzon). W 1935 objął również kierownictwo Działu Kauczuku Syntetycznego w Chemicznym Inst. Badawczym w stolicy. Obie te funkcje pełnił do IX 1939.

W czasie okupacji prowadził zajęcia na tajnych kompletach wydziału chemicznego PW. W 1942 został wykładowcą w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej. W XI 1942 S. aresztowano podczas wykładu i z rodziną (z wyjątkiem najmłodszej córki, Ireny, nieobecnej wówczas w domu) osadzono na Pawiaku. Jego rodzina została później przewieziona do Oświęcimia, gdzie żona i córki zginęły, natomiast S. po kilku miesiącach tortur został rozstrzelany w bramie domu przy ul. Dzielnej 21, wraz z kilkudziesięcioma innymi więźniami Pawiaka.

Zainteresowania naukowe S. dotyczyły głównie zagadnień cukrownictwa. W tym zakresie był autorytetem w skali światowej. Był autorem 152 publikacji z zakresu cukrownictwa oraz 21 innych prac. Razem z dyplomantami i asystentami prowadził badania m.in. nad pirogenacją ropy naftowej, otrzymywaniem węglowodorów aromatycznych z ropy naftowej, wykorzystaniem etylenu i propylenu, powstających przy pirogenacji ropy naftowej, do produkcji glikolu oraz gliceryny. Prowadził także prace nad właściwościami związków pektynowych, produkcją kleju oraz metanolu z pozostałości po przeróbce buraków cukrowych, a także badania koloidów otrzymywanych z buraków

cukrowych. W latach 30. S. podjął prace nad zwiększeniem udziału związków aromatycznych w ropie naftowej.

S. należał również do polskich pionierów prac nad tworzywami sztucznymi. Już w latach 20. opracował technologię produkcji chlorku winylu i jego polimerów, w 1936–38 – styrenu i polistyrenu (dla fabryki spółki chemicznej „Lignoza” w Katowicach). Pod jego kierunkiem wykonano prace przygotowawcze do produkcji sztucznego kauczuku z etanolu (razem z W. Szukiewiczem i K. Cybulskim). Początkowo wydajność procesu jego otrzymywania była niewielka, jednak na krótko przed wojną udało się ją podwyższyć na tyle, że można było produkować z niego opony nadające się do praktycznego zastosowania. W 1936–38 S. opracował także metodę produkcji styrenu i polistyrenu.

S. otrzymał kilkanaście patentów polskich (na niektóre opracowane metody otrzymał również patenty zagraniczne), m.in. na metody otrzymywania kleju (patent RP 153), alkoholu metylowego z wysłodków buraczanych (patent RP 1787), syropu fruktozowego z bulwy ziemniaczanej (patent RP 1747), sadzy i technicznego wodoru przez pirogenację destylatów ropy naftowej (patent RP 1792), metody wprowadzania grup alkilowych do rdzenia amin aromatycznych (patent RP 90), podwyższania wartości opałowej gazów (patent RP 1570), wykonywania pirogenacji ropy (patent RP 770, patent RP 780) oraz hydrolizy węglowodanów złożonych (patent RP 1746).

S. opublikował dwuczęściowy podręcznik *Technologia węglowodanów* (opracowany i uzupełniony przez A. Siwickiego, Warszawa 1923–28). S. był członkiem-korespondentem PAU (od 1931) oraz członkiem zwyczajnym TNW (od 1930). W 1935–36 pełnił funkcję prezesa Polskiego Tow. Chemicznego. S. został odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Korony Belgijskiej.

W 1964 Stow. Techników Cukrowników ufundowało stypendium naukowe im. Smoleńskiego.

PSB (S.T. Sroka); SBTP (K. Sielecka); SPPT (S. Zamecki);
Śródka.

W. Świętosławski: *Kazimierz Smoleński (ze wspomnień osobistych)*, „Wiadomości Chemiczne” 1958, z. 11; *Ś.p. Kazimierz Smoleński*, „Gazeta Cukrownicza” 1946; „Przemysł Chemiczny” 1958, z. 4 (S. Porejko).

Marcin Dolecki

[Poprzedni](#)
[Następny](#)